

Zadanie 1.4. Wdrażanie i upowszechnianie działań w kierunku zachowania i poszerzania różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich.

W 2023 roku przygotowano niezbędną dokumentację zarówno do MRiRW, jak i do COBORU w sprawie rejestracji 4 odmian amatorskich pomidora, które zostały skreślone w poprzednich latach z rejestru krajowego oraz jednej odmiany fasoli zwyczajnej. Wybrano również dodatkowy materiał do rozmnożenia i charakteryzacji w celu rejestracji jako odmiany amatorskie w kolejnych latach. Przygotowano materiał rozmnożeniowy dla rolników realizujących działania rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz prowadzono działania przyczyniających się do promowania odmian amatorskich oraz dawnych odmian roślin warzywnych jako element powiększający różnorodności biologicznej w ekosystemach rolniczych. Planowany cel zadania został osiągnięty w 100%.

Celem zadania jest rozmnożenie, ocena i rejestracja odmian regionalnych i amatorskich roślin warzywnych w celu zwiększenie ich udziału w Krajowym Rejestrze Odmian Roślin Warzywnych, a także wspieranie prac MRiRW w realizacji działań rolno-środowiskowo-klimatycznych Wspólnej Polityki Rolnej.

W 2023 roku przygotowano wnioski do MRiRW w sprawie uznania 5 odmian warzyw jako amatorskich. Są to 4 odmiany gatunku *Solanum lycopersicum* - Pomidor zwyczajny oraz 1 odmiana *Phaseolus vulgaris* - Fasola zwyczajna:

1. Odmiana MORY 33: Wyselekcjonowana w 1934 r. z bliżej nieokreślonego materiału otrzymanego z USA, hodowlana w Stacji Hodowli Roślin Ogrodniczych Waganiec. Odmiana karłowa (40-60 cm), samokończąca, wiotkołodygowa, polecana do uprawy w gruncie i pod osłonami. Zbiór późny od sierpnia do września, plenność umiarkowana. Przeznaczenie do bezpośredniego spożycia, na przetwory, świeże sałatki. Dość odporna na choroby.
2. Odmiana REPER: Wpisana do rejestru odmian w 1979 roku i dawno z niego skreślona. Pochodzenie: forma samokończąca x Resista/ x Red Cloud. Została wyhodowana w Zakładzie Doświadczalnym Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Radzików. Odmiana karłowa, sztywnołodygowa, do uprawy polowej, średnio późna, odporna na złe warunki pogodowe, plenna. Odmiana o dużej odporności na choroby. Trwała w transporcie.
3. Odmiana BURSZTYN: Wpisana do rejestru odmian w 1989 roku i skreślona 31/12/2001. Pochodzenie: Orange Quen x Linia U5 PAS 85. Wyhodowana w Stacji Hodowli Roślin Ogrodniczych- Pass. Odmiana amatorska, karłowa do uprawy w gruncie, samokończąca, wiotkołodygowa. Polecana do uprawy w ogrodach przydomowych i działkowych. Przeznaczenie do bezpośredniego spożycia, na sałatki i surówki. Odmiana dobrze znosi transport.
4. Odmiana KARZEŁEK CHODOWSKI: pochodzenie z wieloletniej selekcji z krzyżówki Karzełka z odmianą Open Air. Wyhodowana w Stacji Hodowli Roślin Ogrodniczych Chodów. Odmiana karłowa, wiotkołodygowa, samokończąca (45-50 cm). Polecana do uprawy w gruncie i pod osłonami. Odmiana bardzo wczesna, w niekorzystnych warunkach atmosferycznych dobrze zawiązuje owoce. Przeznaczenie głównie na przetwory. Średnio odporna na choroby. Podczas mokrego lata owoce mogą pękać.
5. *Phaseolus vulgaris* - Fasola zwyczajna: Odmiana ORZEŁEK: Historyczna fasola, tzw. "polska fasola z orzełkiem" lub "fasola niepodległości". Roślina ta w czasach zaborów stała się czymś więcej niż zwykłym warzywem, stała się "narzędziem" walki z zaborcami o narodową tożsamość i jednym ze sposobów manifestowania polskości. Fasola zwykła, karłowa z przeznaczeniem na suche nasiona. Nasiona białe owalne, w przekroju nieco

spłaszczone, jednolite w kształcie, z ciemnym wiśniowo-czerwonym znamieniem wokół znacznika (po stronie brzusznej), kształtem przypominającym orła.

Przygotowano wnioski do COBORU w sprawie przeprowadzenia badań i rejestracji wyżej wymienionych 5 odmian amatorskich warzyw;

Nasiona odmian pomidorów Mory 33, Reper, Bursztyn oraz Karzełek Chodowski oraz fasoli Orzełek są przechowywane w Regionalnym Centrum Bioróżnorodności Ogrodniczej w IO-PIB w Skierniewicach;

Spośród dostępnych zasobów genowych roślin warzywnych wybrano 10 odmian czterech gatunków – 4 odmiany pomidora, 2 odmiany papryki, 2 fasoli i 2 sałaty. W tunelach foliowych, uprawiano od 50 do 150 roślin wybranych odmian w celu rozmnożenia i charakteryzacji.

Wysiano nasiona 10 obiektów różnych gatunków warzyw, które są w trakcie obserwacji i będą wytypowane do dalszej oceny i rejestracji w kolejnych latach. Spośród dostępnych zasobów genowych roślin warzywnych przechowywanych w kolekcji Regionalnego Centrum Bioróżnorodności Ogrodniczej (RCBO) wybrano 2 odmiany pomidora, 1 odmianę papryki, 2 fasoli, 2 marchwi, 1 pasternak, 2 kopry. W celu wytypowania do rejestracji jako odmiany amatorskie w kolejnych latach przygotowano degustację rozmnożonych dawnych odmian pomidora. Uczestnicy degustacji mieli za zadanie wybór „najlepszych odmian” w oparciu o ocenę wybranych cech.

Przygotowano nasiona 24 dawnych odmian pomidora dla rolników realizujących działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne. W ramach tych działań są oferowane dla rolników różne pakiety, takie jak: „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie” oraz „Bioróżnorodność na gruntach ornych”, które pozwalają na zachowanie i upowszechnienie ginących i rzadkich gatunków, odmian, ekotypów, różnicowanie upraw na obszarach wiejskich, wzbogacenie oferty rolnika dla konsumentów, rozszerzenie dostępności materiału siewnego odmian regionalnych lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru oraz nasion gatunków roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną. Działania w ramach tych interwencji również przyczyniają się do podnoszenia świadomości społecznej w zakresie znaczenia bioróżnorodności i zachowania roślinnych zasobów genowych w rolnictwie i wpisują się do jednego z celów banków genów.

W dniach 17-19 marca 2023 r. wzięto udział w targach Agrotech i Las Expo w Kielcach oraz przeprowadzono także liczne konsultacje telefoniczne na temat działań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Wymierne/trwale rezultaty realizacji zadania:

Przygotowano 5 wniosków do MRiRW w sprawie uznania 5 odmian warzyw jako amatorskich (4 odmiany pomidora oraz jedna odmiana fasoli).

Zgłoszono do badań rejestrowych 5 odmian amatorskich warzyw.